

Οι Αρχαίοι μας πρόγονοι έκαναν χρήση για πρώτη φορά στην ανθρωπότητα, όπλο μαζικής εξόντωσης το 590πχ, ρίχνοντας στο νερό το ισχυρό δηλητήριο Ελλέβορο και εξόντωσαν τους κατοίκους της πόλης Κίρρας

Έρευνα και επιμέλεια κειμένων:
Δημήτρης Συμεωνίδης JP

Ο Πρώτος Ιερός Πόλεμος, το φοβερό έγκλημα και το μάθημα που πήρε ένας ολόκληρος πολιτισμός (β)

Το Αμφικτιονικό Συνέδριο, με επικεφαλής την Αθήνα και τη Σικυώνα, κήρυξε τον ιερό πόλεμο στους ιερόσουλους Κιρραίους δίνοντας όρκο φοβερό στο δελφικό ιερατείο να εξαφανίσουν την πόλη από προσώπου γης, να καταστρέψουν τους αγρούς και τα καρποφόρα δέντρα της και τίποτα να μη θυμίζει ότι κάποτε ζούσε κάποιος εκεί. Είχαν εξάλλου τη σύμφωνη γνώμη του ίδιου του Απόλλωνα, καθώς διά στόματος Πυθίας πήραν τη διαβεβαίωση ότι ο ολύμπιος θεός είχε καταραστεί την ιερόσουλν πόλη. Αν ο Απόλλωνας δεν θα έδειχνε κανένα έλεος στα γυναικόπαιδα, έτσι αμείλικτα έπρεπε να φανούν και τα συμμαχικά στρατεύματα!

Και πράγματι φάνηκαν. Οι σύμμαχοι πολιορκήσαν την καλά οχυρωμένη Κίρρα και παρά τις διαφορετικές εκδοχές που παραθέτουν οι αρχαίοι συγγραφείς, όλοι συμφωνούν πως οι πολιορκητές διέκοψαν την παροχή νερού προς την πόλη (είτε εκτρέποντας τον ποταμό είτε καταστρέφοντας τον υπόγειο αγωγό ύδρευσης) και μόλυναν το νερό με ελλέβορο, ο οποίος ήταν γνωστό για τις ισχυρές καθαρτικές του ιδιότητες. Κατόπιν επανέφεραν την παροχή νερού στην πόλη και το δηλητηριώδες φυτό έκανε τη δουλειά του. Συναίνεση και πάλι δεν υπάρχει για το τι συνέβη τελικά στην Κίρρα, αν και η μοίρα της είχε σφραγιστεί. Άλλοι αναφέρουν πως ο πληθυσμός αποδεκατίστηκε από το τοξικό νερό και, κατ' άλλους, η διάρροια αποδυνάμωσε τόσο πολύ τους κατοίκους που οποιαδήποτε αντίσταση ήταν πια αδύνατη. Κι έτσι εξολοθρεύτηκαν από τα στρατεύματα της Αμφικτιονίας που δεν έδειξαν κανένα έλεος, όπως είχαν υποσχεθεί. 1.Κανένα όμως! Μετά τη νίκη τους, ο δελφικός συνασπισμός πότισε τα χωράφια της Κίρρας με το δηλητηριασμένο νερό για να μην ξαναφυτρώσει ποτέ και τίποτα στα εύφορα μέχρι πρότινος εδάφη. Όταν ο περιηγητής Πausanias επισκέφθηκε τον τόπο μπόλικους αιώνες αργότερα, το έδαφος ήταν ακόμα στέρφο. «Ο κάμπος γύρω από την Κίρρα είναι ακαλλιέργητος γιατί η γη είναι ακόμα καταραμένη και οι κάτοικοι δεν μπορούν να φυτέψουν δέντρα», γράφει ο Πausanias, ο οποίος αποδίδει μάλιστα το σχέδιο της μαζικής δολοφονίας στον αθηναίο νομοθέτη Σόλων τον Σοφό! [εύρέθη δὲ καὶ ἕτερον τῶ Σόλωνι σόφισμα ἐς τοὺς Κιρραίους: τοῦ γὰρ Πλείστου τὸ ὕδωρ ῥέον διὰ ὀχετοῦ σφισιν ἐς τὴν πόλιν ἀπέστρεψεν ἀλλὰ χόσε ὁ Σόλων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τοὺς πολιορκούντας ἔτι ἀντείχον ἕκ τε φρεάτων καὶ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ πίνοντες: ὁ δὲ τοῦ ἑλλεβόρου τὰς ρίζας ἐμβαλὼν ἐς τὸν Πλείστον, ἐπειδὴ ἱκανῶς τοῦ φαρμάκου

Το φυτό Ελλέβορος ο Κυκλόφυλλος (Helleborus Cyclophyllus)

τὸ ὕδωρ ἤσθετο ἔχον, ἀπέστρεψεν αὐθις ἐς τὸν ὀχετόν. καὶ--ἐνεφορήσαντο γὰρ ἀνέδην οἱ Κιρραῖοι τοῦ ὕδατος--[καὶ] οἱ μὲν ὑπὸ ἀπαύστου τῆς διαρροίας ἐξέλιπον οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους τὴν φρουράν, Πausanias Ἑλλάδος περιήγησις/Φωκικά, Λοκρῶν Οζόλων]

Η σοφία του οποίου δεν πήγαζε βέβαια από τη ζοφερή πράξη, αλλά το πθικό δίδαγμα όταν αντίκρισε τον αποδεκατισμένο πληθυσμό και τα άμοιρα παιδιά, δίνοντας όρκο ιερό να μην ξανασυμβεί ποτέ τέτοιο έγκλημα σε ελληνικό έδαφος. Ιστορική συναίνεση δεν υπάρχει ούτε για τον εμπνευστή του ξεκληρίσματος της Κίρρας. Σύμφωνα με τον Φροντίνο, ειδικό στα στρατηγήματα, που έγραψε τον 1ο αιώνα μ.Χ., ήταν ο τύραννος της Σικυώνας και επικεφαλής της πολιορκίας, Κλεισθένης, αυτός που εφάρμοσε τον τακτικισμό. Στη σχετική αναφορά του Πολύαινου (2ος αιώνας μ.Χ.) επισημαίνεται ότι οι πολιορκητές ανακάλυψαν έναν κρυμμένο αγωγό που μετέφερε το νερό μέσα στην πόλη και κατά τον ιστορικό, ήταν ο στρατηγός των Θεσσαλών, Ευρύλοχος, αυτός που συμβούλευσε τους συμμάχους να συλλέξουν μεγάλες ποσότητες ελλέβορου από τη γειτονική Αντίκυρα και να τις ρίξουν στο νερό.

Ο Πausanias απέδωσε όμως το δολοφονικό σχέδιο στον ίδιο τον Σόλωνα, ο οποίος όχι μόνο σκέφτηκε το μοιραίο σχέδιο αλλά πειραματίστηκε κιόλας με τα δηλητήρια για να βρει το αποτελεσματικότερο για το τρεχούμενο νερό! Σύμφωνα με τον περιηγητή, ο Σόλων ο Αθηναίος εξέτρεψε τη ροή του ποταμού Πλείστου ώστε να μην περνάει μέσα από την Κίρρα. Οι πολιορκημένοι άντεξαν όμως τη δοκιμασία αντλώντας ύδωρ από τα πηγάδια και συλλέγοντας το βρόχινο νερό.

Τότε ήταν που ο αθηναίος νομομαθής και επικεφαλής των αθηναϊκών δυνάμεων (κατ' άλλους, στρατηγός των Αθηναίων στη συγκεκριμένη περιπέτεια ήταν ο Αλκμαίων) έβαλε τους άντρες του να συλλέξουν ρίζες ελλέβορου και να τις ρίξουν στο ποτάμι. Όταν έκρινε δε ότι το νερό ήταν αρκούντως μολυσμένο, άλλαξε και

πάλι τη ροή του ποταμού ώστε να διατρέξει ξανά την πόλη. Οι διψασμένοι κάτοικοι της Κίρρας ήπιαν αχόρταγα από το τοξικό νερό και ασθένησαν βαριά.

Ο τέταρτος άνθρωπος στον οποίο αποδίδεται το μαύρο πλάνο ήταν ένας γιατρός ονόματι Νεβρός, ένας από τους Ασκληπιάδες (οπαδός του θεραπευτή Ασκληπιού, γιου του Απόλλωνα). Σύμφωνα με αρχαίες ιατρικές πηγές, ο Νεβρός ήταν πρόγονος του μεγάλου γιατρού Ιπποκράτη. Η αναφορά που εμπλέκει τον Νεβρό είναι η αρχαιότερη που μας παραδίδεται, γραμμένη μόλις έναν αιώνα μετά την καταστροφή της Κίρρας. Η πηγή της είναι ο συγγραφέας Θεσσαλός, που αναφέρεται ως γιος του Ιπποκράτη. Ο Θεσσαλός επισκέφθηκε την Αθήνα στα τέλη του 5ου αιώνα π.Χ. ως απεσταλμένος της Κω και έγραψε ότι αφοτου η οπλή ενός αλόγου έσπασε τον μυστικό αγωγό που μετέφερε το νερό στην Κίρρα κατά τη διάρκεια μιας πολιορκίας, ο γιατρός Νεβρός βοήθησε τους πολιορκητές ρίχνοντας στο νερό μια φαρμακευτική ουσία που επέφερε εντερικές δυσλειτουργίες στους κατοίκους της Κίρρας, χαρίζοντας έτσι τη νίκη στη Δελφική Αμφικτιονία.

Η κατάληξη της ιστορίας μας, όπως κι αν έγινε τελικά, ήταν ολότελα τραγική, καθώς ο πληθυσμός της Κίρρας εξολοθρεύτηκε ολοσχερώς με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Η αφήγηση μάλιστα του αποτρόπαιου περιστατικού εθεωρείτο παλιότερα ότι ανήκε στη σφαίρα του μύθου, καθώς δεν μπορούσαν να δεχτούν οι αρχαίοι μας πρόγονοι ότι κάποιος δικός τους θα έκανε ένα τέτοιο ανήκουστο έγκλημα! Οι ιστορικοί πείστηκαν όμως ότι η ιστορία ήταν αληθινή όταν την ανακάλυψαν σε κείμενα του ρήτορα Αισχίνη (4ος αιώνας π.Χ.) και ορισμένων ακόμα αξιόπιστων ελλήνων συγγραφέων (Στράβωνας και Διόδωρος ο Σικελιώτης). *Ευτυχώς, αυτή η μορφή ολοκληρωτικού πολέμου δεν φαίνεται να ξαναχρησιμοποιήθηκε από Έλληνες κατά Ελλήνων ποτέ στον αρχαίο κόσμο, καθώς η αμφικτιονική συμμαχία αποτροπιάστηκε από την κατάληξη του σχεδίου της και έδωσε όρκο ιερό να μην ξαναπροβεί σε μαζική εξολοθρευση πληθυσμού.*

Οι πόλεμοι θα δίνονταν πια στο πεδίο της μάχης μεταξύ στρατών, αφήνοντας τον άμαχο πληθυσμό κατά μέρος. Η μόλυνση του νερού κρίθηκε απαράδεκτη και στο εξής απαγορευόταν διά ροπάλου από τους κανόνες του πολέμου. Αν το αρχαιότερο καταγεγραμμένο γεγονός δηλητηρίασης πόσιμου νερού και μαζικής δολοφονίας συνέβη στην Ελλάδα, εκεί έλαβε επίσης χώρα και ένα ιερό συμβόλαιο τιμής που δυστυχώς δεν θα ακολουθούσε η οικουμένη με τον ίδιο ευλαβικό τρόπο που μαγεύτηκε από τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό και τα ιδανικά του. Αυτή η κληρονομιά των προγόνων μας θα περνούσε στα «ψιλά» της Ιστορίας, καθώς έκτοτε ο σκοπός θα αγίαζε όλα τα μέσα...

«Ο Πausanias απέδωσε το δολοφονικό σχέδιο στον ίδιο τον Σόλωνα, ο οποίος όχι μόνο σκέφτηκε το μοιραίο σχέδιο αλλά πειραματίστηκε κιόλας με τα δηλητήρια για να βρει το αποτελεσματικότερο για το τρεχούμενο νερό!»